

Вокзал Перпіньяна

КУПИТИ

Про книгу

Польський детектив Лешек розслідує смерть українця, який упав зі скелі. Пошук відповідей веде його лабіринтами мистецтва, філософії та новітніх технологій. Як філософ Вітгенштайн пов'язаний із життям цього хлопця? Чому творчість та біографія Сальвадора Далі можуть дати ключ до розгадки обставин смерті юнака?

Уламки власних спогадів супроводжують шлях Лешека. Кожна відповідь, яка відкриває нові таємниці, допомагає йому не лише наблизитися до розкриття загадкової справи, а й прийняти власне минуле.

Книжка «Вокзал Перпіньяна», названа на честь картини Далі «La Gare de Perpignan», - це сміливий роман з елементами сюрреалізму, в якому загадкова історія загибелі юнака нерозривно пов'язана із життям художника.

ОЛЕКСІЙ ГЕРАЩЕНКО

Вокзал Перпіньяна

Віхобла

Олексій Геращенко

Вокзал Перпіньяна

Роман

віхрла

Київ · 2025

УДК 821.161.2'06-312.4

ГЗ6

Геращенко Олексій

ГЗ6 Вокзал Перпіньяна : роман / Олексій Геращенко. — Київ : Віхола, 2025. — 312 с. — (Серія «Худліт. Проза»).

ISBN 978-617-8517-61-8

Польський детектив Лешек розслідує смерть українця, який упав зі скелі. Пошук відповідей веде його лабіринтами мистецтва, філософії та новітніх технологій. Як філософ Вітгенштайн пов'язаний із життям цього хлопця? Чому творчість та біографія Сальвадора Далі можуть дати ключ до розгадки обставин смерті юнака?

Уламки власних спогадів супроводжують шлях Лешека. Кожна відповідь, яка відкриває нові таємниці, допомагає йому не лише наблизитися до розкриття загадкової справи, а й прийняти своє минуле.

Книжка «Вокзал Перпіньяна», названа на честь картини Далі «La Gare de Perpignan», — це сміливий роман з елементами сюрреалізму, в якому загадкова історія загибелі юнака нерозривно пов'язана із життям художника.

УДК 821.161.2'06-312.4

Усі права застережено. Будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та будь-яким способом без письмової згоди видавництва і правовласників відтворювати заборонено.

© Олексій Геращенко, 2025

© Тетяна Омельченко, обкладинка, 2025

© ТОВ «Віхола», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2025

Анжелюс

Щонеділі опівдні з площі Святого Петра Папа Римський звертається до мирян.

*Angelus Domini nuntiavit Mariae;
Et concepit de Spiritu Sancto.
Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.
Benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus ventris tui, Iesus.
Sancta Maria, Mater Dei,
ora pro nobis peccatoribus,
nunc, et in hora mortis nostrae.
Amen*

Вимовляючи ті чи ті слова, ми зрідка замислюємося над справжнім їхнім сенсом. У нашому мозку вже закладено вихованням, досвідом, спілкуванням певні словесні конструкції. Ми дістаємо їх і озвучуємо тоді, коли це здається влучним. Більшість слів і конструкцій позбавлені будь-якого сенсу. Почнеш копирсатися в тому, що сказав, — і зазвичай прийдеш до порожнечі, слова виявляться лише набором звуків.

Людвіг Вітгенштайн радив: якщо про щось неможливо говорити, краще промовчати, бо вимовлені слова створюють ілюзію сенсу.

Втім завжди можна прочитати молитву. Адже вона не претендує на те, щоби мати сенс, лише допомагає зупинитися в хибних прагненнях. Янгол Господень... *Angelus Domini...*

Людвіг вважав філософські проблеми штучними. Більшість питань зникне, якщо уважно замислитися над кожним словом, вибудувати свою мову таким чином, аби позбутися багатозначності. Старанний пошук сенсу схожий на молитву відчуттям власної незначущості.

Після війни Вітгенштайн відмовився від спадку на користь братів і сестер, аби сите життя не заважало його філософським вправам. А

відмовлятися мав від чого: батько Карл був одним з найбільших сталеварних магнатів Австрії. «Бог приїхав, і я зустрів його на вокзалі», — казав про Людвіга Вітгенштайна відомий інтелектуал-економіст Джон Мейнард Кейнс. Справді, нащо тобі гроші, коли моляться саме на тебе.

Пауль, старший брат Людвіга, на відміну від брата-філософа, був людиною дії. Він сповідував те, що його брат проповідував. Піаніст-віртуоз, 1913 року він пішов на війну добровольцем. Був тяжко поранений, опинився в полоні росіян, втратив праву руку, та згодом у результаті обміну полонених повернувся до Австрії. Як жити далі, коли відчуваєш, що живеш, лише граючи? Пауль продовжив вправи на фортепіано однією лівою рукою. Він не відмовився від батькового спадку, адже відмова була так само позбавлена сенсу. Тож купував за ті гроші музику від найкращих композиторів свого часу — Штрауса, Равеля і Борткевича. Спеціально під Пауля, під одну лише руку, що залишилася.

Людвіг заперечував братів шлях жити далі:

— Вони приходять не так на твої концерти слухати музику, як роздивитися, що ти, наче в цирку, граєш однією рукою.

У 1930 році він виконав концерт Борткевича для лівої руки в Києві, публіка була в такому захваті, що довелося за два дні повторити його.

Троє рідних братів Людвіга й Пауля мали все, та не могли знайти нічого і вчинили самогубства. Натомість Герміна, Хелена і Маргарет прожили довге життя, пройшовши через обидві світові війни. Коли Гітлер прибрав до рук Австрію, сестри Вітгенштайн придбали собі індульгенцію, позбулися за гроші свого чистого єврейства і отримали статус напівкровок, що дозволяв жити у Відні надалі.

Пауль засудив родичок і подався в еміграцію. Він готовий був платити за музику для життя, але аж ніяк не за право жити.

У Нью-Йорку Паулю якимось запропонували поглянути на колекцію російського антикваріату. «Ні, я ненавиджу все російське», — відповів однорукий піаніст, згадуючи свій полон.

Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc, et in hora mortis nostrae.

Amen

Свята Маріє, Мати Божа. Молися за нас грішних, тепер і в годину
нашої смерті. Амінь.

Карета «швидкої», що перетворюється на гарбуз

— Звідти звалився, — вимовив огрядний утомлений чоловік віком за шістдесят. Однією рукою він указував на високу, майже прямовисну скелю, другою ж пригладжував широкі сиві вуса, які загорталися вниз і продовжувалися глибокими складками, що перетинали все підборіддя.

Молодший худорлявий напарник смачно сплюнув убік, ніби одночасно висловлюючи тим і цілковиту згоду, і внутрішнє незадоволення вказаним фактом. Обіперся на брилу, дістав із кишені пожмакану пачку цигарок, витягнув одну, злегка пом'яв пальцями, а потім закурив.

— Слухай, пропустимо футбол увечері.

Його старший товариш спохмурнів і важко зітхнув:

— Що з того, Мареку, в нас бачиш яка справа.

— То й що? Якийсь сучий, курва, українець приперся сюди. Слухай, у них в Україні своїх скель нема? Ти, до речі, маєш знати.

— Чого ти дратуєшся? — здивувався Лешек. — Йому зараз набагато гірше, ніж тобі. Ти собі в кінці дня спати підеш, а йому шлях на кладовище.

— Е ні, тут ще й не зрозумієш, кому добре, кому зле. Він уже своє прожив, і душа його полетіла. А нам ще тут розбиратися, що до чого. Колись же й ми там будемо.

Марек узяв паузу, ніби не наважуючись продовжити, та потім набрався духу й заявив:

— Марта погодилась, аби ми з нею повечеряли разом сьогодні. У мене. І футбол подивилися. Розумієш? Я за нею вже майже рік ходжу, і все марно. А тут таке. Каже «Добре, можемо повечеряти, за наших повболівати».

Лешек уважно погледів на Марека, примружив очі, криво посміхнувся куточком губ:

— Зателефонуй їй, скажи, у нас тут... — він подивився в бік хлопця, що лежав нерухомо, і замовк на кілька секунд, підбираючи потрібні слова. — Тут у нас людина, розбилася. Це ж не щодня трапляється, тож вона зрозуміє.

— Еге, зрозуміє. Яюсь зірки зійшлися, що вона погодилась. І ось дивлюсь я на нього, — він хитнув рукою вбік. — А все одно її бачу. Як вона каже «Буду в тебе близько восьмої». А футбол о восьмій сорок п'ять. І в мене в холодильнику пиво і шампанське на вибір, закуски, фрукти з цукерками. А вже сьома. Слухай, я поїду собі, ти ж один упораєшся? Вже ось-ось клята «швидка» доїде, мабуть.

— Пиво і шампанське на вибір? Теж мені кавалер.

— Ну а як? Якщо футбол, то ніби пиво має бути. Хоча краще б шампанське. Романтичніше.

Лешек поглянув на Марека спідлоба, насупився і твердо вимовив:

— Дзвони. Кажи, що на роботі.

Марек насупився й відійшов убік, буркочучи щось під носа.

Лешек підійшов ближче до тіла хлопця. Очі мерця все ще були розплющені. Лешек згадав, що в старих фільмах завжди їх закривали. І тоді з'являлося враження, що лише після цього людина остаточно помирала. Але зараз, через стільки років служби в поліцейському відділку Заверця, раптом усвідомив, що зазирнути в очі померлій людині — це просто страшно. Адже все своє життя ти бачив лише живі очі. Навіть коли траплялися трупи на професійному шляху, ні в кого з них не було розплющених очей. А тут таке. Він просувався своїми важкими чоботами все ближче й ближче до тіла, намагаючись дивитися вбік, а потім набрався-таки сміливості, стиснув руки в кулаки так, що нігті вп'ялися в долоні, і зазирнув прямо в обличчя хлопця, будучи наготові одразу відвернутися.

Та це не знадобилося. На нього дивилися дзеркально чисті сірі очі, в яких відбивалося небо. Не було в них нічого неживого, ніби душа все ще не залишила тіло, продовжувала жити в цьому погляді. На губах мерця застигла ледве помітна посмішка. Лешек розслабив руки і уважно оглянув молоде обличчя.

«Який принадний хлопець», — вколола дивна думка, якій він сам здивувався, адже ніколи не оцінював чоловіків ось так, не замислювався про їхню зовнішність.

— Така біда, — тихо промовив сам до себе. — Такий молодий, що міг би навіть бути моїм онуком. Або найменшим сином. Молодшим братом Анджейчика.

Їхній із Зоф'єю старшенький Тадеуш народився, коли їм ледь виповнилося двадцять, самі майже діти. У ранніх дітях є свої переваги й недоліки. Коли батьки без великого життєвого досвіду, діти — то як сніг на голову, не знаєш, як дати раду. Та виростають вони раніше, тож ніби діти дорослі, а ти ще маєш пів життя попереду. Але добре, коли це життя у вас одне на двох. Його Зосічка зів'яла завчасно. Заплющила очі й тихо відійшла. Так і не стало, про кого тобі піклуватися другу половину життя, то сам собі маєш давати раду.

Червоний диск сонця потроху залазив за тонку лінію горизонту, що дзеленькотіла струною десь удалині. Спрямовуючи свої останні промені прямо у вічі, воно змушувало одвертатися чи підносити руку до лоба, захищаючись від надмірної уваги. Високі коричневі скелі, нависнувши над головою, відкидали химерні тіні на твердий піщаний ґрунт, де-не-де порослий зеленою травою, ялівцем і дрібними колючими кущами. Тінь від сусідньої скелі наблизилася до них, розфарбувавши в бордовий колір калюжку крові під головою хлопця. Лешеку здалося, що ця тінь передалася мертвому, і в його погляді ніби прокинулися невдоволення і якесь прохання.

Поліцейський ступив крок убік і поглянув на небо, доволі густо вкрите брунато-кривавими пір'ястими хмарами. Він озирнувся ще раз на хлопця — тепер обличчя і погляд небіжчика знову наче набули впокореного вигляду.

— Хочеш дивитися на небо, а я тобі затулив? Нема проблеми. Вибач. Дивись, скільки забажаєш. Поки не приїхали по тебе.

Немолоді ноги ломило, тож Лешек уместився на найближчому великому камені й підняв голову догори. Тепер вони вдвох дивилися на хмари, які ставали дедалі чорнішими.

Повернувся Марек.

— Що сказала? — поцікавився Лешек.

Той без надії махнув рукою:

— Сказала «добре, нехай наступного разу».

— То, значить, нормально.

Марек подивився на нього, закусуючи нижню губу:

— Хіба слова важливі? Ти б чув, як вона сказала.

Хотів щось додати, перервав себе на півслові, підняв руку й витягнув долоню вперед, вказуючи, що хоче залишитися на цій відстані, тож розмову закінчено.

Між ними нависла пауза, що наповнювала повітря навколо напругою.

— Мареку, а ти відчуваєш запах троянд?

— Яких ще, в біса, троянд, Лешеку?

— Може, то мені, лише здається. Але ніжний такий запах, жіночий.

— Я взагалі мало які запахи чую. Мені й троянди не пахнуть. Красиві, так. Я на них очима дивлюся, чого їх нюхати. Мені, Лешеку, вже тридцять п'ять, до речі, а я неодружений. І з цією клятою роботою ще спробуй знайти час для дівчини. А Марта, між іншим, любить троянди. Такі темні, майже бордові, з товстими м'якими пелюстками, знаєш? — запитавши, Марек намагався зобразити, які були ті квіти, своїми тонкими довгими пальцями. Зрозумівши, що це навряд чи вийде, знов напружився, сплюнув убік і відійшов, не чекаючи відповіді.

— Знаю, певно. Зоф'я щороку саджала біля дому чимало троянд. Я бурчав, що мороки багато, а толку з них мало. Чого бурчав? Може, і бордові були серед них, зараз не згадаю, картинка розмита залишилася в пам'яті. А запах зберігся. Зараз схожий принесло вітерцем, і одразу згадав. Виходив тоді зранку на роботу, а там цей запах. Але тоді я його не помічав. Щодня живеш із ним, то як помітити. А коли троянд біля дому не стало, то й запах пішов. Ось тоді лише я взнав, яким він був. Розумієш?

— Не дуже. Нема тут ніякого трояндового запаху, Лешеку. Не ростуть вони тут поміж скель, каміння і ялинок, — Марек поглянув на годинник, похитав головою вліво-вправо, дістав із пачки ще одну цигарку, замислено поглянув на неї, зітхнув і повернув назад.

Гуркіт двигуна, який почувся за сотню метрів, Марек зустрів задоволенням «Нарешті!». Шум наблизився, яскраве світло фар ударило в очі, і до них з натужним риком, перекочуючись на горбочках, під'їхала червоно-біла машина «швидкої». З автомобіля вискочив

худий лікар-брюнет у спецкостюмі й енергійно помахав рукою, усміхаючись, ніби прибув на святковий захід. Підскачивши, він запитав:

— То що, і де він?

Лешек важко підвівся з брили й махнув рукою до тіла. Лікар діловито кинув поглядом у вказаному напрямку, кивнув, гмикнув і попрямував жвавим кроком. Лешек повільно рушив за ним услід.

Лікар зупинився, похитав головою, взяв зм'яклу неживу руку, пошукав пульс, кивнув сам собі, потім поклав свою руку на шию небіжчика, ще раз упевнено кивнув, поглянув у широко розплющені очі і швидко, без вагань, провів по них розкритою долонею.

Лешек від того підскачив, змусивши лікаря здригнутися й озирнутися здивовано:

— Що трапилось?

— Він помер, — нервово відповів Лешек.

— Так-так, певно, кілька годин тому.

— А очі тільки зараз заплющилися. Є якісь ознаки насилля?

Лікар здивовано поглянув на Лешека:

— На перший погляд, нема. Міг зі скелі зірватися. Напевно ліз без страховки. Колись у юності і я шукав адреналін. Зараз згадуєш і не розумієш нащо.

— Але ж імовірність є, — наполягав Лешек.

— Імовірність є будь-яка, навіть, що інопланетяни зараз по нього прилетять, — невдоволено пирхнув лікар і насупився. Потім додав із кривою посмішкою: — А щодо смерті, то ми ж не перший день на роботі, це чітко в морзі встановимо. Раз поліція хоче, то попросимо судмедекспертів уважніше, ніж зазвичай, роздивитися. Дивно, що ми про це розмовляємо, пане інспекторе.

До них наблизився водій «швидкої», крякнув, поглянувши на мерця, трохи відійшов убік і закурив з байдужим виглядом.

Далі хвилин із тридцять вони заповнювали формуляри, закінчуючи вже в темряві під світлом фар «швидкої». Марек уголос вимовляв, а Лешек доповнював:

— Сіра картата сорочка, чорні брюки армійського крою з великими накладними кишенями, біло-синя пов'язка на лобі, спортивні

черевики, кішки для скелелазіння, червоно-чорний рюкзак за спиною. У кишенях брюк сто двадцять злотих і дрібні українські гривні.

Водій «швидкої» поставив поруч із тілом ноші.

— Медичний технік наш захворів, самі сьогодні працюємо, тому допомагайте хтось, — утомлено зітхнув лікар.

Марек і лікар узялися по боках, а водій притримував ноги:

— Один, два, три, потягнули!

Буденно, ніби якийсь малоцінний вантаж, тіло перемістили на ноші.

Лешек підсвітив ліхтарем на місце, де хлопець зустрів свою останню хвилину, і побачив чорний смартфон на землі. Натягнувши на руки рукавички, акуратно підняв його з ґрунту. Огледівши апарат, Лешек натиснув на кнопку. На диво, екран не був заблокований. Телефон пікнув, а екран потьмянішав — акумулятор був майже розряджений. На дисплеї відкрилася мережа Facebook і незакінчений коментар до посту.

— Хоч тут пригодилося мамине навчання української мови, — замислено вимовив Лешек і повільно по літерах прочитав напис кирилицею: — «Саме тут — центр...».

Напис обривався, недописаний і невідправлений. Телефон умить почорнішав, показавши, що батарея розряджена до нуля. Лешек обережно загорнув гаджет у пластиковий пакет, поклав до нагрудної кишені й підійшов до Марека, який саме закінчував розмову з лікарем.

— Завтра матимемо, що сказати, — енергійно повідомив лікар і заскочив до автівки «швидкої». — Ми з вашим напарником усе оформили, контакти ж мої маєте. Тож усе, бувайте. Там, до речі, наші сьогодні грають.

Двигун рывкнув, заводячись, і машина попрямувала ґрунтовкою. Сіра пилюка зміщувалася з вихлопними газами й огортала автівку. Віддаляючись, вона чомусь стала схожою на гарбуза, у якому на честь гелюїна проробили очі-дірки, страшний рот із гострими зубами й підсвітили зсередини.

— Поїхали й ми нарешті? — буркнув позаду Марек, не надто ховаючи роздратування, змішане з образою. — На кінцівку другого тайму ще встигнемо.

— Поїхали. Висадиш мене біля відділку, — спокійно промовив Лешек у відповідь.

Марек уважно вивчив поглядом обличчя старшого напарника, похитав головою й сів за кермо.

— Дивний ти сьогодні, Лешеку. Тіпаєшся чогось. Чи, може, з дітьми розмови нервові мав?

— Тіпаюсь, є таке, — Лешек відвернув голову вбік і втупився у вікно.

Після вуличної свіжості в салоні особливо відчувався сморід цигарок, яких була скурена тут неймовірна кількість. Машину кидало з боку в бік на горбатій дорозі. Фари вихоплювали обриси дерев і кущів. А Джастін Тімберлейк з динаміків радіо проникливо співав про дівчину, яка кинула свого хлопця, спаливши всі мости, але тепер змушена сама плакати за ним рікою. *Cry me a river...*

І все в цій пісні було би доволі добре, якби Марек не підспівував Тімберлейку.

Марення

Камінь під ногою зрадницьки відкотився набік. Нога втратила точку опори й заковзала. Я широко розкинув руки, стискаючи й розпрямляючи пальці в пошуках рівноваги. Тіло подалося вперед, і я миттю із жахом усвідомив, що падаю у прірву. Кожна клітинка мого тіла намагалася зупинити цей рух, але закон всесвітнього тяжіння не звертав на це уваги.

Буває так, що все в житті складається напрочуд добре. У справах, стосунках, планах на майбутнє настає така гармонія, що відчуваєшся серфінгістом, який осідлав хвилю і переможцем мчить уперед під оплески публіки. Ця гармонія небезпечна своєю крихкістю — витягнеш якийсь елемент, і вся картина розвалиться. Коли Галя пішла, в моєму житті все полетіло шкереберть. Дивишся навколо — і поглядом перефарбовуєш усе в сірі кольори. Знецінюєш.

Я жив своє життя так, ніби попереду нескінченність часу. Плив день за днем течією, ліниво розглядаючи пейзаж. Аж раптом велика сума непов'язаних подій склалася таким чином, що стався вибух, раптовий і неочікуваний. І тоді я з подивом усвідомив, що ніякого запасного варіанта на цей випадок не існувало — ще хвилину тому мені здавалося, що твердо стою на ногах, а тепер лечу в безодню, не керуючи геть нічим. Залишається тільки вирішувати — заплющити очі, сподіваючись, що то лиш марення, чи прийняти останні миті. Я заплющив очі.

І ось, ніби клацнувши пультом телевізора, я вже сиджу в аудиторії на лекції філософії свого улюбленого Професора. Того, який колись указав мені на трамплін, повірив у мене, як ніхто інший до цього. Залишалося тільки дослухатися до нього й полетіти вгору.

— Послухайте, — вимовив Професор. — Людвіг Вітгенштайн закликав бути уважним до слів і їх справжнього сенсу. Взяти, до прикладу, смерть. Спробуйте дати їй визначення, не посилаючись на життя. Ніякої смерті насправді не існує. Власне, як і життя в певному сенсі, це свого роду сон. В кожную наносекунду часу всесвіт, створений людиною, розщеплюється на мільярди альтернатив. Ось зараз ви сидите і слухаєте мене. А це лиш одна з реальностей. В іншій ви вже пішли, вирішивши, що не варто витрачати час на такі дурниці, у третій не встигли на лекцію, в четвертій я набрид вам настільки, що ви не витримали й викинули мене з вікна.

Що за дивна лекція? Не схоже на мого Професора.

— Давайте зупинимось на четвертій реальності, — вимовив я під дружній регіт аудиторії.

Професор змовницьки посміхнувся, підморгнув мені й підняв великий палець догори, вказуючи, що оцінив жарт:

— Тож розбиваючись в одній реальності, випавши з вікна, в іншій ви продовжуєте залишатися неушкодженим і живете собі далі.

— Але чому тоді я не бачу двохсотрічних людей навколо? — кинув виклик я. — Адже мають бути ті, хто живе за вашою моделлю й не помирає ніколи.

Професор заглибився в себе, шукаючи правильну відповідь, насупився, витягнувся всім тілом угору так, що лацкани піджака піднялися разом з ним. Його обличчя напружилося від розумових зусиль, а голова почала похитуватися з боку в бік, висловлюючи німу незгоду з самою постановкою мого запитання. Нарешті він трохи розслабився і впевнено продовжив:

— Чому ж, Вікторе, — голос Професора долинав до мене з невеликою затримкою, ніби звуку доводилося долати додаткові перешкоди. — Це ж ваша реальність. Робіть з нею те, чого справді прагнете. Ви, до речі, знаєте, чого саме? Всім реальностям вистачить місця. Уявіть, до прикладу, безліч плоских двовимірних світів. Ми можемо розмістити у своїх трьох вимірах будь-яку їх кількість. Двовимірні істоти такі милі, не знають про існування гострих кутів.

Професор намалював на великому аркуші паперу жирну точку, провів із неї дві лінії, що утворювали кут, і почав повільно розвертати

аркуш так, щоб він лежав на його руках паралельно землі. Лінії поступово зливалися в одну, а кут зникав.

— Повернімося в наш світ, Вікторе, — професор напружено дивився на свій аркуш, — Навіщо вам у ньому якісь двохсотрічні бабуськи, адже ви зібралися жити якомога довше?

— Тоді як щодо того, що я сам стану двохсотрічним дідусем?

— Хіба що ви настільки пристрасно будете цього прагнути. Але навіщо? Гадаєте, довге життя щасливіше за коротке? Людвіг Вітгенштайн казав, що страх перед обличчям смерті є знаком фальшивого життя. Ви ж позбавилися фальші, Вікторе?

Професор не до діла розсміявся, обводячи поглядом студентів, ніби запрошуючи долучитися до нього. І мої товариші відгукнулися на його німий заклик. Сміх ставав усе голоснішим, а професор заходився все гучнішим противним реготом, трясучи вліво-вправо вказівним пальцем.

А я думав лише про те, як би хотів зараз справді викинути його у вікно, здавлював побілілими пальцями стільницю й надсилав з глибин мозку звихнутому Професору сигнали: «Припини! Припини!».

І ось тепер та жахлива лекція про принади короткого яскравого життя перетворилася на пророцтво. Я втрачав рівновагу й зісковзував у прірву порожнечі. Проклятий камінь, який лежав тут, може, вже не першу тисячу років, виявився ненадійним союзником — посунувся вбік і відкотився, змусивши ноги роз'їхатися, а тулуб податися вперед. І тепер глибина засмоктувала мене у своє лігво з непереборною силою. Скільки ще там попереду? Точніше вниз. Метрів із тридцять чи більше? Скеля була нескладна, я видряпався на неї майже на одному диханні. Та все ж твій шлях униз завжди прикро швидший за твій же підйом угору. Як довго мені летіти? Можна було розрахувати це все на шкільному курсі фізики. Яка там формула із прискоренням вільного падіння? Втім це формула для ідеальних умов, натомість завжди є сила супротиву повітря. Мої руки не відчували жодного супротиву. Вони ловили пустоту, не могли ні за що зачепитися. Тож за кілька секунд усе мало закінчитися.

Кожна моя клітинка намагалася віднайти хоч якусь опору. Здавалося, дай волю молекулам і атомам мого тіла, вони б з радістю розлетілися в різні боки, вдаючи, що ніколи не були знайомі зі мною, аби лише не терпіти того безнадійного становища, у якому я перебував. Аби не відчувати разом зі мною, ніби мене вже не стало. Просто зник із часу і простору водночас.

Дурень ви, Професоре. Так-так, і теорія ваша дурнувата. Адже я не хотів помирати. Так, ішов без страховки по краю урвища, але зовсім не для того, аби розбитися вщент і лежати на холодній землі. Так, мені подобалося зазирати туди, лоскотати нерви, відчувати приплив адреналіну, що надавав сил м'язам. Але це була моя гра з долею, що цілком вписувалася у вашу теорію. Бовдур ви, Професоре. Бо помилялися.

Але я ж не один у цьому світі. Чиїсь бажання можуть виявитися сильнішими за мої, цього ви не врахували. І цей камінь. Лежав тут надійно, нерухомо тисячі років. Його нагрівало сонце, охолоджували сніги з дощами, він змінював свою форму ледь помітно весь цей час, щоби стати таким, як є, — надійним на перший погляд і оманливим насправді.

І все, що я можу нині, — спробувати наостанок устигнути зрозуміти, як усе могло відбутися зі мною.

Все, що в мене є для цього, — це мої спогади.

Пам'ять, долаючи простір і час, відносить мене в іншу точку мого життя.

— Я так люблю твої груди, Гало.

Галя зробила глибокий вдих, і по її грудях пробігла ледь помітна хвилька.

— Ти весь час мені про це кажеш. Невже в мені немає чогось іще? Чи тобі просто хочеться називати мене Галою повсякчас?

— Гадаю, що є багато всього в тобі, просто коли бачу твої груди, на іншому мені вже важко зосередитися. Коли тебе побачив, одразу витріщився на них. Сам не свій ходив, так хотілося доторкнутися.

— А у вічі інше казав.

— Готувався.

— От, гаде! — вона легенько відштовхнула мене і відсунулася на ліжку на кілька сантиметрів ближче до краю.

Я ж підсунувся до неї, промурокотів і пірнув під її бік, так, що одна з її грудей торкалася мого лоба.

— Не підлещуйся!

Я легенько провів язиком по її шкірі, ледь волога доріжка миттєво засихала.

— Мені лоскотно! — прошепотіла Галя, але я знав, що їй подобається.

— Полежу біля тебе із заплющеними очима.

Не варто було заплющувати очі десь там у минулому, аби не втрачати ту млосну солодку хвилину мого життя. Бо тепер я знову летів униз зі скелі, зневірившись вирахувати, скільки секунд відповідно до законів гравітації мені дано. Та вони закінчилися надто швидко. Різка зупинка настала майже одразу — щось тріснуло, хруснуло, помутніло в голові. Нижня щелепа, здавалося, хотіла рухатися далі сама, відвисла далеко від голови вниз, а потім, ніби sprужинивши, боляче вдарила по верхніх зубах. Гіркувата кров змішалася зі слиною.

«Вже все?» — промчало в голові, але слідом з'явилися якісь інші образи і шматки думок — Галина, моя люба Гала, в напівпрозорій білій майці, яка щільно обтягує груди, Професор, що читає лекцію про Вітгенштайна, мама, яка показує мені на чоловіка, той розвернутий до мене спиною, я точно знаю, що це тато, якого я ніколи не бачив, шкільні друзі та ще якісь люди, які здаються знайомими, але хто вони, ніяк не вдається пригадати.

Невже я більше не розплющу очі? Спробую, а там сама темрява? Невже це все? Із зусиллям я попідіймав важкі повіки. Я бачив усе той же обрив, тож тепер міг оцінити, що летіти мені залишалося ще десятки метрів. Там унизу мене чекали великі брили й найтвердіша у світі земля. Та час минав, а вони не ставали ближчими. Мене тягнуло туди, вниз, але я залишався на місці. Я спробував підняти голову, і це коштувало надзусиль. Краєм ока я розгледів гілку дерева, що тягнулася до мене. Залишалося тільки дві можливості. Чарівне живе дерево схопило мене, коли я летів донизу. Або ж — я зачепився рюкзаком за

гілку звичайного дерева, ця гілка дивним чином пройшла між сорочкою і лямками, витримала мою вагу, тож я зависнув у цьому дивному положенні. Перша версія мені подобалася більше, бо від диво-дерева можна було б очікувати продовження допомоги, а від звичайного — лише виграний час.

Я згадав, що мій смартфон мав бути в кишені. Обережно потягнувся й дістав його.

Що далі? Кому дзвонити? Як дати знати про себе? Чи можна мене врятувати? Я гортав телефонні контакти. «Маша Д», «Микола Сантехнік», «Ніна Степанівна» — хто вони такі? Що дасть дзвінок «Миколі Сантехніку» зі словами «Не знаю, Миколо, хто ви, але їдьте до мене на скелі. Візьміть довгий трос — він може знадобитися. Не забудьте його. Щоб не було, як завжди, що не маєте інструменту з собою. Беріть свій трос. І ще мотузку. Так, мотузку обов'язково».

Якщо є зв'язок, тож є й інтернет. Ось він, сучасний світ. Висячи над урвищем, можна почитати новини, підглядіти життя зірок — що вони їли і як засмагали.

Але я заходжу в свій акаунт у фейсбуці й пишу великими літерами: «SOS! Допоможіть! Я в небезпеці. Вишу над урвищем. GPS-координати. Допоможіть!».

Повідомлення висвітилося на екрані. Дивився на нього і стежив, що ж буде далі. У першу хвилину вже було сорок три лайки і дванадцять поширень. Пішли коментарі. Недовіра, співчуття, жарти, заклики допомогти. Я стежив за коментарями. Моє благання скоро перестало бути предметом дискусії. Люди аргументували, сердилися, ображались, одні закликали звернутися до голосу розуму, інші — до співчуття. Я був нереальним для них, мене вже не існувало. Лише історія для дискусії людей, які були так само неважливі для мене.

— Люди нерозумні, — тихо прошепотіло мені диво-дерево.

— Важко не погодитися з тобою. Ось цей телефон — величезна еволюція людської думки, справжнє диво, завдяки якому я можу знати так багато, можу увірватися в життя когось, хто далеко. І що з того нині? Кому я взагалі потрібен?

— Закинути тебе нагору? — з розумінням запитало дерево.

Я підняв голову догори. Розпечені сонцем скелі ожили, почали рухатися й нашіптувати речитативом. Матеріалізувався з простору

великий годинник, при кожному русі його секундної стрілки скелі промовляли «тік-так». До краю вершини підійшов носоріг. Не знав, що тут, у Польщі, носороги. Насадив на ріг годинника і примудрився гепнути ним собі ж по голові, проломлюючи череп. Звідти полилася слизька жовта рідина, а годинник міцно вріс у голову, ставши тепер частиною тіла. Скелі продовжували промовляти «тік-так», хоч тепер і трохи здивовано. Годинник плавився на сонці та стікав униз, змішуючись із жовтим слизом. Одна з передніх ніг носорога перетворилася на чорний рояль. За нього сів однорукий піаніст і загравав. Здається, я чув це, але де? Так-так, звичайно. Композитор Йоахім Рафф. У моєї Гали була ця платівка. Галина ставила її на старенький програвач, підходила до мене ззаду, обіймала і злегка цілувала в шию:

— La fileuse, тобто дзиґа, — сказала вона.

— Швидкий чуттєвий ритм, — я провів пальцями по її зап'ястю.

— Пауль Вітгенштайн грав її однією рукою.

— Брат Людвіга? Неймовірно.

— Дзиґа. Крутись щосили, щоби залишатися на місці. Але сили рано чи пізно закінчатся.

Однорукий піаніст припинив грати й пішов. Я поглянув у телефоні на останні коментарі, що зверталися до мене «гей, хлопче, ми дійшли висновку, що ти написав цілковиту нісенітницю, не хочеш надіслати нам своє фото над прірвою?». І веселий смайлик наприкінці.

— Ні, довбню, не хочу тобі нічого доводити, — вимовив уголос.

Що б я хотів сказати наостанок? Розповісти, як Сальвадор Далі знайшов центр світу? А я знайшов свій? Набрав у коментарях до свого посту у фейсбуці «Саме тут центр» і зупинився. Ніхто, крім самого художника, не має права визначати, коли його картина закінчена.

Я кинув свій смартфон униз. Телефон покрутився спочатку, а потім, ніби віднайшовши свою траєкторію, впевнено полетів убік найбільшої брили, відбився від неї й загубився десь у траві. Я потрусив ногою, і один кросівок злетів з неї, полинувши вслід за смартфоном.

— Так то й так, — ображено промовило дерево.

Я підняв голову до нього й побачив Галю, яка сиділа на краєчку скелі. Вона з сумом дивилася повз мене. Гілка, на якій я висів, тріснула, і я полетів униз, повторюючи шлях телефону.

Можливо, Професор має рацію, і десь у паралельній реальності я прекрасно почуваюся, насолоджуючись моментом. Та цього я вже не дізнаюся.

Щосили я намагаюся не думати про удар об землю, який ось-ось настане, про неминучий нелюдський біль, що чекає на мене.

Я сіпнувся, широко розплющив очі й сів на ліжку, важко з хрипом дихаючи. Серце калатало, тож я стиснув рукою груди, намагаючись угамувати його.

— Чому ти так сильно здригнувся? Заснув — і наснилося щось? — Галя витерла пальцями моє спітніле чоло.

Я жадібно хапав повітря, все ще намагаючись отямитися. Роздивлявся кімнату, вбирав у себе тьмяне світло, що пробивалося крізь щільно закриті штори, слухав дзвін у вухах, який наповнював весь простір навколо, стискав у вологому кулаку простирадло. Потім перемістив долоню зі своїх грудей на її і доволі різко стиснув.

— Іноді мені хочеться відрізати груди, щоб ти міг побачити щось більше, ніж вони.

Я провів пальцями по її шкірі, зупинившись на соску.

— Більше, ніж оце? Чесно кажучи, це буде непросто, — здається, я потроху збирався докупити, адже вже був здатен жартувати.

Галя сердито опустила голі ноги на підлогу, схопилася і пройшлася кімнатою туди-сюди кілька разів. Її груди підскакували догори і опускалися при кожному кроці. Я дивився й намагався дихати в такт цим рухам. Не було кращого видовища. Шкода, що рано чи пізно стане байдуже й до цього.

— Ти нестерпний, Вікторе, — вона дивилася прямо в очі, тож довелося тримати погляд.

— А ти краща з реальностей.

Здивовано підняла одну брову:

— Що?

— У всякому разі, точно не найгірша з можливих. У гіршому варіанті ти б дістала пістолет і застрелила б мене просто зараз.

Вона пирхнула, підійшла до мого старенького магнітофона і спитала:

— Що за диск там усередині?

— Увімкни — дізнаєшся.

Її палець красиво вигнувся й уперся в кнопку «Play».

Високі хрипкувато-ніжні хвилі полилися з динаміків. Вони огортали мене, заспокоювали, прослизали всередину, чекали мого занурення у звуки, а тоді гостро і швидко кололи, змушуючи здригатися від болю.

Початок розслідування

Відпустивши Марека додому й мимохідь пересвідчившись, що лікарі «швидкої» залишили мерця криміналістам у морзі, Лешек завів свою стареньку сріблясту «джетту», що чекала біля поліцейського відділку, і неспішно рушив додому. Раніше він називав цей шлях дорогою на три чверті мелодії. Бо як увімкнеш нову пісню на початку шляху, то зазвичай трохи не встигаєш дослухати, як уже й біля дому. Втім він любив саме це. Щоразу відкидався в кріслі автівки, примружував очі й ніби залишав позаду турботи минулого дня, дослуховуючи кінцівку пісні. Один, два, три — можна йти, — приговорював він щоразу. Ступав кілька кроків до ганку свого невеличкого будиночку, що стояв попід молодим сосновим лісом, наперед знаючи, що ось-ось вийде з сяючим поглядом і милою посмішкою Зоф'я, наблизиться й потоне в його обіймах. І хай би яким складним був день, у ньому з'явиться трохи радості. Те, що колись у тих митях було щастя, він розумів лише нині. Тоді ж це була лише незначуща повсякденна сімейна традиція. А зараз пустий будинок був геть не радий його приходу. Він міг би й не вмикати світло, бо всі рухи та дії всередині були наперед йому відомі — увійти, переодягнутися, щось поїсти нашвидкуруч, подивитися телевизор, клацаючи канали просто так, позіхнути, відчуваючи втому, змусити себе прийняти душ і лягти спати, загадуючи, щоб завтрашнього ранку прокинутися в доброму гуморі. Але ж ні, всі ці завтрашні і вчорашні ранки давно перемішалися, час зупинився, втомившись від беззмістовності й безглуздості його намагань повернути те, що давно пішло.

Цього разу дорогою додому він увімкнув радіо. Потрапив саме на початок нової композиції. «Ріхард Штраус. Парергон до домашньої симфонії», — оголосила дикторка нарочито інтелігентним голосом. Плавкі глибокі фортепіанні звуки заповнили навколишній простір. М'який повільний ритм час від часу змінювався напругою в очікуванні

вибуху. Рідко коли почуєш класику на популярній радіохвилі, тож зупинивши машину біля свого будинку і виключивши фари, Лешек із заплющеними очима прислухався до болю й надії, що линули з динаміків. Мелодія раптово обірвалася. «Шановні слухачі, це було виконання Пауля Вітгенштайна, однією лише лівою рукою, оскільки праву руку цей славетний піаніст утратив у Першій світовій. Бачите, яке життя, хтось має здорові руки, а хтось — душу і серце, які здатен розкрити однією лівою. До речі, чи знаєте ви, що таке парергон? Я також не знала до сьогоднішнього дня. Це щось, що перебуває за межами головного предмета, головної теми, нібито незначуще, але чим стане головна річ, якщо прибрати парергон? Це ніби зняти раму з картини. Що таке рама для картини? Ніби й не має стосунку до неї. Приберіть раму — і картина лишиться та сама. Але ж враження зовсім інші. А значить, і картина стала інакшою. Але досить слухати мої теревені, рухаємося далі. Час класики скінчився, ми повертаємося в наш музичний простір. Далі на нас чекає хітовий трек групи...».

Лешек вимкнув звук і далі сидів у темряві, не рухаючись, відтягуючи час, коли важко вилізе з автівки й попрямує стежкою до пустого дому.

Марек якось сказав, що йому варто завести собі собаку. Хай би будинок наповнився ще одним життям, і хтось гарантовано радів би йому щовечора.

— Не хочу, — відповів тоді Лешек, — Колись ми мали kota Чака, і обіцяли йому, що собаки тут точно не буде.

Марек тоді довго дивився, силкуючись угадати, чи то жарт, чи серйозно:

— Ну, то kota заведи.

— Kota я йому не обіцяв не заводити, мова була лише про собаку. Натомість і так було ясно, що іншого kota бути не має.

Їхній кіт помер від старості, невдовзі після того, як старший Тадеуш остаточно пішов у своє власне доросле життя. Він завжди хотів вирватися з їхнього маленького Заверця, поринути у світ галасливих великих міст. Лешек добре пам'ятав, як кіт просто зник із дому. Він шукав його два дні. Врешті знайшов за кількасот метрів. Чак не хотів псувати нікому настрої, тож пішов помирати деінде.

А скоро пішла й Зося. Вони знали про це заздалегідь. Боролися, аж поки вона не сказала: «Хочу просто пожити, не відтягувати час,

рахуючи таблетки і процедури, а припинити боротьбу заради того, щоб нарешті пожити спокійно». Як він хотів тоді забрати хоч трохи її болю.

Сьогоднішні новини майоріли сенсаціями, мітингами, винаходами й досягненнями якихось незнайомих людей. Власне, як і завжди. Тож трохи подрімавши в кріслі, Лешек змусив себе сходити в душ. Зробив на ніч солодкого чаю й випив у прикуску з м'яким коричневим медовим пряником. Охайно вимив і протер чашку. Англійський фарфор. Колись він буркотів, що чашка не має коштувати стільки. А Зоф'я казала, що саме ті речі, які з нами весь час, мають бути найгарнішими й радувати щодня.

Їй було би приємно знати, що він не дав собі опуститися до того, аби жити в бруді, тож у будинку підтримував такий-сякий порядок. Щотижня по суботах вимивав кухню-вітальню і дві маленькі кімнати. Колись їм тут було затісно разом, а зараз у колишню дитячу він заходив лише по суботах протерти пилюку.

Посеред ночі раптом прокинувся. Так іноді бувало, що якась думка виринала в сонному мозку, захоплювала його збудженням, тож відігнати її було марно, залишалося перевертатися з боку на бік, щоб заснути під ранок і прокинутися вже за кілька годин, зовсім не відпочивши. Піднявшись із ліжка, Лешек умився, зробив собі омлет, заварив кави.

— Що з тобою не так, хлопче? — вимовив уголос у пустоту дому.

Нав'язлива думка про вчорашній випадок, що не давала спати пів ночі, і далі охоплювала весь простір у ньому і навколо. Місцева мешканка Подлесіце, тридцятип'ятирічна Ханна, яка гуляла з донькою Марисею, що страждала на синдром Дауна, подалі від людей серед лісових стежок і скель, побачила тіло хлопця. Вона кинулася до нього й почала телефонувати в поліцію і «швидку», адже не побачила ознак життя. Маленька Марися розхвилювалася, тож ледве вони приїхали, жінка попередила, що мусить забрати її додому. Вона залишила номер телефону та адресу й пішла геть. Надалі вони з Мареком чекали на лікарів.

Що ж, доведеться розпитати Ханну, чи не помітила вона чогось. Також потрібно навідатися до помешкання, де зупинявся хлопець, відшукати його родичів і повідомити. Це було найгірше, та що поробиш. За всіма ознаками просто трапилося нещастя — йому

захотілося адреналіну, але десь щось пішло не так, тож він зірвався й розбився. Це було найпростіше пояснення, і воно мало би працювати. Його шеф часто згадував «лезо Оккама», здається, єдине, що запам'ятав із курсу філософії. Ішлося про те, що найпростіше очевидне пояснення майже напевно справедливе, не варто ускладнювати. Але ж не завжди буває так, іноді життя намагається скласти прості атоми в неймовірно складні конструкції.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ